

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 1/01

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu predbežne prerokoval podnet I. H., bytom T., na začatie konania vo veci porušenia jeho základného práva obhajovať sa pred súdom sám podľa čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky a takto

r o z h o d o l :

Podnet I. H. na začatie konania o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Dňa 14. decembra 2000 I. H., bytom T. (ďalej len „navrhovateľ“), doručil Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) podanie označené ako „Žiadosť na zachovanie mojich ústavných práv“, v ktorom namietal porušenie čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) s poukazom na to, že v jeho spore s Bytovým podnikom T., v ktorom bol neúspešný pred okresným a krajským súdom, „pri dovolaní na Najvyšší súd mi Občiansky súdny poriadok ruší moje ústavné právo obhajovať sa pred súdom“.

Konkrétne namietal, že podľa ustanovenia § 241 Občianskeho súdneho poriadku, podľa ktorého „dovolateľ musí byť zastúpený advokátom alebo komerčným právnikom, pokiaľ nemá právnické vzdelanie (...)“, a podľa výkladu k nemu „mám dať plnú moc na rozhodovanie o mne nejakému mne neznámemu človeku, ktorého absolútne nepoznám a neviem prečo by som mal veriť, že na súde bude zastupovať mňa a nie druhú stranu. Týmto nielen že je porušené moje Ústavné právo, ale sú porušené aj moje ľudské práva, lebo mi je vnucovaná cudzia vôľa (rozhodovať o mne vraj v mojom mene keď ja to nechcem).“

S poukazom na protiústavnosť uvedeného ustanovenia dovoľával sa ochrany jeho ústavného práva na to, aby sa pred súdom mohol obhajovať sám.

II.

Ústavný súd predovšetkým konštatuje, že z hľadiska právnych prostriedkov, ktorými sa možno obrátiť na ústavný súd za účelom ochrany ústavných práv, podanie navrhovateľa možno podľa jeho obsahu považovať za podnet na začatie konania v zmysle čl. 130 ods. 3 ústavy, podľa ktorého ústavný súd môže začať konanie aj na podnet právnických alebo fyzických osôb, ak namietajú porušenie svojich práv.

Ústavný súd však môže takéto konanie začať len vtedy, ak podnet na začatie konania spĺňa náležitosti uvedené v ustanovení § 20 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

Ústavný súd v tejto súvislosti konštatuje, že podnet navrhovateľa nespĺňa všetky predpísané obsahové a formálne náležitosti. Navrhovateľ k podnetu nepripojil ani splnomocnenie na jeho zastupovanie advokátom alebo komerčným právnikom v konaní pred ústavným súdom, ktorého pripojenie uvedené ustanovenie zákona o ústavnom súde vyžaduje.

I napriek nesplneniu zákonom predpísaných obsahových a formálnych náležitostí podnetu je však z neho dostatočne zrejmé, že navrhovateľ v súvislosti s konkrétnym občianskym súdnym konaním ako jeho účastník namieta porušenie jeho práva obhajovať sa v tomto konaní pred dovolacím súdom sám. Podľa navrhovateľa mu toto právo zaručuje čl. 50 ods. 3 ústavy. K porušeniu tohto práva malo podľa jeho názoru dôjsť nielen samotným ustanovením § 241 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ale aj „výkladom k nemu“, ktorý mu súdy pri jeho uplatňovaní dávajú (pozri napr. R 43/1993). Teda, napriek obsahovým a formálnym nedostatkom podnetu je jeho predmet dostatočne vymedzený tak, aby bolo možné konštatovať, že ani prípadné odstránenie nedostatkov, resp. doplnenie podnetu nemôže mať podstatný vplyv na jeho vecné posúdenie. Z dôvodov nižšie uvedených sa ústavný súd nepokúsil následnou výzvou navrhovateľovi o odstránenie tých nedostatkov, ktorými trpí jeho podanie.

Ustanovenie § 241 ods. 1 druhej vety OSP ukladá dovolateľovi povinnosť byť v konaní pred Najvyšším súdom Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako dovolacím súdom zastúpený advokátom alebo komerčným právnikom. Navrhovateľovi obdobnú povinnosť ukladá zákon o ústavnom súde aj v prípade podnetu na začatie konania pred ústavným súdom ako podmienku jeho prijatia na konanie. Z hľadiska efektívnosti prístupu na ústavný súd musí teda navrhovateľ splniť rovnakú povinnosť, v súvislosti s ktorou namietal predmetným podnetom porušenie jeho ústavného práva. Inými slovami, navrhovateľ sa svojím podnetom domáhal od ústavného súdu odpovede na otázku, či je ústavne dovolené podmieňovať efektívny prístup na vyšší súd povinným kvalifikovaným právnym zastúpením, t. j. otázku, ktorá obdobne vzniká aj v súvislosti s prijatím jeho podnetu na konanie pred ústavným súdom podľa § 25 ods. 2 a 3 zákona o ústavnom súde a ku ktorej sa už ústavný súd mal možnosť v minulosti vyjadriť.

V súvislosti s prístupom na ústavný súd ústavný súd uviedol, že pokiaľ zákon vyžaduje povinné zastúpenie advokátom alebo komerčným právnikom, očividne tým nesleduje, aby sa bránilo ochrane porušených ústavných práv navrhovateľa. Práve

naopak, hlavným cieľom tejto požiadavky je, aby sa aj prostredníctvom profesionálne kvalifikovaného zastúpenia mohla ochrana práv, ktorá je zverená do pôsobnosti ústavného súdu, poskytnúť efektívne. V odôvodnených prípadoch, napr. ak navrhovateľ nemá dostatočné finančné prostriedky na platenie hotových výdavkov zástupcu a na odmenu za zastupovanie, zákonná úprava umožňuje ustanoviť mu za zástupcu advokáta, ktorého hotové výdavky a odmenu za zastupovanie hradí štát (I. ÚS 61/00).

K názoru, že ide o postup, ktorý je v rozpore s medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách, ústavný súd uviedol, že povinnosť obrátiť sa na vyšší súd prostredníctvom advokáta, ktorá je upravená v slovenskom právnom poriadku vo vzťahu k ústavnému súdu a ktorú možno nájsť ustanovenú v právnom systéme viacerých členských štátov Rady Európy, je v súlade s povinnosťou Slovenskej republiky zabezpečiť účinné právne prostriedky nápravy pred národným orgánom každému, koho práva a slobody priznané ústavou alebo medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách boli porušené (ibidem).

Ústavný súd nevidí žiadny rozumný dôvod na odchýlenie sa od týchto záverov v prípade obdobnej povinnosti, ktorá je upravená v ustanovení § 241 ods. 1 druhej vety OSP vo vzťahu k najvyššiemu súdu ako dovolaciemu súdu.

Vyžadované plnomocenstvo na zastupovanie advokátom alebo komerčným právnikom sa udeľuje dohodou o plnomocenstve (§ 23 Občianskeho zákonníka, resp. § 24 až 28 OSP), teda dvojstranným právnym úkonom medzi splnomocniteľom (zastúpeným) a splnomocnencom (zástupcom). Navrhovateľ nie je pri výbere takéhoto zástupcu obmedzený. Bližšie podmienky tejto právnej pomoci upravujú príslušné zákony o advokácii, resp. o komerčných právnikoch. V činnosti vymedzenej procesným plnomocenstvom je advokát a komerčný právnik viazaný ústavou, zákonmi a ďalšími všeobecne záväznými právnymi predpismi a v ich medziach príkazmi klienta. Tak advokát, ako aj komerčný právnik sú povinní chrániť práva a oprávnené

záujmy zastupovaného (klienta), konať pritom čestne a svedomite, dôsledne využívať všetky zákonné prostriedky a uplatňovať všetko, čo podľa ich presvedčenia a príkazu klienta pokladajú za prospešné. Uvedené zákony taxatívne vymedzujú dôvody, na základe ktorých je advokát alebo komerčný právnik povinný odmietnuť poskytnutie právnej pomoci, a upravujú ich kárnu (disciplinárnu) zodpovednosť, ako aj ich zodpovednosť za škodu, ktorú v súvislosti s poskytovaním právnej pomoci klientovi spôsobili.

Skrátka, podľa názoru ústavného súdu je zákonná úprava postavenia advokátov a komerčných právnikov pri poskytovaní právnej pomoci dostatočnou zárukou na vylúčenie tých obáv navrhovateľa z tohto zastúpenia, ktoré vo svojom podnete uviedol. Ústavný súd ich preto považuje za právne bezvýznamné a nespôsobilé spochybniť ústavnosť požiadavky obligatórneho zastúpenia v konaní pred dovolacím súdom.

Okrem toho čl. 50 ods. 3 ústavy, ktorý na podporu tvrdení o porušení práva „obhajovať sa pred súdom sám“ navrhovateľ uviedol, sa vzťahuje na trestné konanie, a nie na občianske súdne konanie, ktorého sa namietané obligatórne zastúpenie týka.

Zo všetkých týchto dôvodov je zjavné, že podnet navrhovateľa nemôže mať žiadnu šancu na úspech.

S prihliadnutím na osobitné okolnosti danej veci, najmä na obdobný princíp uplatňovania požiadavky povinného zastúpenia advokátom alebo komerčným právnikom v tomto konaní pred ústavným súdom a v namietanom dovolacom konaní pred najvyšším súdom, ako aj na zjavnú neopodstatnenosť tvrdení navrhovateľa, že samotné uplatňovanie tejto požiadavky je porušením jeho ústavného práva „obhajovať sa pred súdom sám“, ústavný súd bez toho, aby najprv vyzval navrhovateľa na odstránenie nedostatkov jeho podnetu a na pripojenie splnomocnenia na jeho zastupovanie advokátom alebo komerčným právnikom pred ústavným súdom, predbežne prerokoval jeho podnet podľa § 25 ods. 1 zákona o ústavnom súde na

neverejnom zasadnutí bez jeho prítomnosti a podľa § 25 ods. 2 citovaného zákona jeho podnet odmietol.

V K. 11. januára 2001